

Příloha č. 1

Bc. Tomáš KODIŠ

Osobní číslo studenta 80154952

Imatrikulační ročník 2012

Předběžný název DP:

Postoj vedoucích pracovníků orgánů sociálně právní ochrany dětí k trendům vytýčeným velkou novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí jako východisko a součást řízení procesu zvyšování kvality praxe OSPOD

Formulace a vstupní diskuze problému:

Orgány sociálně právní ochrany dětí zřízené při obcích s rozšířenou působností jsou hlavním stavebním kamenem systému sociálně právní ochrany dětí v České republice. Jejich přímou činnost upravuje zejména zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který pomáhá nastavovat hlavní trendy výkonu orgánům svěřené agendy. Česká republika je ze strany mezinárodních i domácích institucí zabývajících se lidskými právy a kvalitou služeb dlouhodobě kritizována za pomalé přejímání aktuálních trendů dobré praxe. Součástí této kritiky jsou i v současnosti platné vize fungování samotného systému a metod práce v něm využívaných.

Reakci na tuto situaci poskytuje tzv. velká novela uvedeného zákona provedená prostřednictvím zákonů č. 399/2012 Sb., č. 401/2012 Sb., a č. 505/2012 Sb., kterými byl z velké míry změněn původní zákon o sociálně právní ochraně dětí z roku 1999 směrem k novým metodám práce a k vizím reagujícím na celosvětový vývoj pojetí sociálně právní ochrany dětí.

Realizace těchto změn do praxe ale závisí na osobnostních a profesních kvalitách a poznatcích jednotlivých pracovníků v systému – řadových terénních sociálních pracovníků, kurátorů pro mládež a pracovníků náhradní rodinné péče. Tito jsou formálně podporováni krajskými a ministerskými metodikami sociálně právní ochrany dětí, metodikami náhradní rodinné péče a metodikami služeb sociální prevence, avšak reálný dopad činnosti těchto pracovníků na každodenní praxi je spíše mizivý. To je dáno i tím, že existují různé pohledy na vize a jejich implementaci ze strany těchto metodiků a jiných odborníků. V diplomové práci se tedy nebudeme tímto zabývat a pozornost obrátíme přímo na další odborníky, kteří mají dle názoru autora větší faktické možnosti praxi realizace nových metod a vizí v mnohém podstatně ovlivnit, a to jsou vedoucí pracovníci orgánů sociálně právní ochrany dětí na základní, obecní, úrovni.

Postoje vedoucích pracovníků orgánů sociálně právní ochrany k novým trendům a vizím daných tzv. velkou novelou zákona si autor dovoluje identifikovat jako naprosto klíčové pro proces

implementace těchto změn do praxe a zároveň jako významné i pro zlepšování kvality poskytovaných služeb v duchu těchto změn.

Práce by tedy měla přinést nejprve nástin vývoje samotného systému sociálně právní ochrany dětí v České republice historicky, včetně popisu hlavních vizí v jeho vývoji. Následně popíše nové vize a trendy, které do našeho prostoru přinesla velká novela zákona o sociálně právní ochraně dětí, což odráží přístup k věci, kdy často legislativním změnám nepředchází dostatečná komunikace vizí a tvorba strategií vůbec. Stručně se pokusí popsat možnosti, podmínky, omezení a řešená dilemata, která má vedoucí pracovník z hlediska zvyšování kvality služeb i manažersky. Poté se již bude věnovat hlavnímu záměru práce, tedy výzkumu postojů a hodnot vedoucích pracovníků orgánů sociálně právní ochrany dětí a jejich vliv na praktické manažerské činnosti zkoumaných – tedy na ovlivňování realizace trendů v praxi. Práce by se v tomto ohledu měla podrobněji dotknout i jednoho z trendů zavedených velkou novelou, kterou je zavádění standardů kvality sociálně právní ochrany dětí, a významu, který tento proces a samotný pojem kvality služeb pro vedoucí pracovníky OSPOD má.

Pro výzkum autor počítá s tím, že postoje a proces jejich využití v praxi pro zvyšování kvality služeb se může prozatím lišit i na základě nastavení konkrétní kultury organizace, ve které vedoucí pracovník působí. Z toho důvodu se bude snažit výběr respondentů výzkumu rozdělit do alespoň dvou územněsprávních celků, tedy do orgánů sociálně právní ochrany dětí, které spadají pod krajské úřady hlavního města Prahy (Magistrát hlavního města Prahy) a Středočeského kraje (krajský úřad Středočeského kraje).

Teoreticko-metodologické východisko a pracovní postupy:

Samotný výzkum bude proveden metodami kvalitativního výzkumu, a to pomocí níže zmíněných expertních interview v rámci strategie grounded theory. Tento postup je zvolen z několika důvodů. Prvním je to, že oba zvolené kraje nejsou (stejně jako ostatní kraje v ČR) výrazně početně zastoupeny osobami, které by byly zaměstnány v pozici vedoucího pracovníka orgánu sociálně právní ochrany dětí. Příkladně pro kraj hlavního města Prahy se jedná o 22 osob, které vykonávají tuto funkci. Je však nutno počítat s tím, že ochota zapojit se do výzkumu bude nižší (autor jí předpokládá z důvodu osobní znalosti vedoucích pracovníků zhruba třetinovou až poloviční, obdobná je situace ve Středočeském kraji).

Dále samotná zkoumaná kategorie „postoj“ a „hodnota“ dle názoru autora neumožňuje objektivní postižení metodami kvantitativního výzkumu, ale jedná se o charakteristiky, jejichž vnímání a popis u jednotlivých vedoucích pracovníků je individuální, a zároveň odráží kulturu organizace a jejího vedení, což vše také vede k využití možností kvalitativního výzkumu. Zde je možno podotknout, že prováděná expertní interview by měla odrážet to, že vize fungování systému jsou vedoucími pracovníky nějak interpretovány, na základě čehož si k nim tyto vytvářejí postoje, které se dále odrážejí do jejich další činnosti. Těmto postojům budou právě expertní interview nastavena, aby dokázala mapovat chápání nových trendů vedoucími pracovníky.

Samotná realizace výzkumu nabízí možnost využití polostrukturovaných rozhovorů prováděných individuálně nebo skupinově, případně v kombinaci obou přístupů, a to jako tzv. expertní

interwiev, které více staví zkoumaného i výzkumníka do role experta na nějakou problematiku na úkor zkoumání jeho osobnosti. Takový přístup by měl umožnit více se soustředit na samotné vnímání vizí vyplývajících ze současné úpravy systému sociálně právní ochrany dětí a z toho vyplývajícího přístupu vedoucích pracovníků k jejich realizaci.

Předběžná bibliografie k tématu:

Bechyňová, V. (2012). *Případové konference – praktický průvodce pro práci s ohroženou rodinou*. Praha: Portál.

Bechyňová, V., Konvičková, M. (2008). *Sanace rodiny – sociální práce s dysfunkčními rodinami*. Praha: Portál.

Furmaníková, L., Havrdová, Z., Tollarová, B., Vrzáček, P. (2013). *K fenoménu vůdcovství: Kým je iniciován a veden proces transformace pobytových sociálních služeb?* Sociální práce / Sociální práce, roč. 13, č. 1, s. 49 – 60.

Havrdová, Z., Šmídová, O., Šafr, J., Štegmánová, I., a kol. (2011). *Organizační kultura v sociálních službách jako předmět výzkumu*. Praha: FHS UK.

Krausová, L., Novotná, V. (2006). *Sociálně právní ochrana dětí*. Praha: ASPI.

MacDonald, G., Winklay, A. (1999). *What works in child protection?* Essex: Bernardo's.

Matoušek, O., Pazlarová, H. (2010). *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál.

Richards, M., Payne, Ch., Shepperd, A. (1990). *Staff supervision in child protection work*. London: The national institute for social work.

Švaříček, R., Šedová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Příloha č. 1 k vyhlášce č. 473/2012 Sb.

Standardy kvality sociálně-právní ochrany při poskytování sociálně-právní ochrany orgány sociálně-právní ochrany

1. Místní a časová dostupnost	
Kritérium	
1a	Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje účinné poskytování sociálně-právní ochrany v potřebném rozsahu na celém území svého správního obvodu.
1b	Doba výkonu sociálně-právní ochrany je přizpůsobena potřebám osob, jimž je nebo může být v budoucnu sociálně-právní ochrana poskytována nebo na něž se zaměřuje, zejména dětem (dále jen „cílová skupina“). Osobní výkon sociálně-právní ochrany je zajištěn každý pracovní den; mimo pracovní dobu a ve dnech pracovního klidu je zajištěna nepřetržitá pracovní pohotovost.
Kritéria 1a a 1b se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany, je-li jím obecní úřad, krajský úřad, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.	
2. Prostředí a podmínky	
Kritérium	
2a	Výkon sociálně-právní ochrany je zajištěn v prostorách vhodných pro komunikaci s ohroženými dětmi a rodinami. Orgán sociálně-právní ochrany zajistí takové prostory pro výkon sociálně-právní ochrany, které představují odpovídající zázemí pro výkon sociálně-právní ochrany a jejichž kapacita odpovídá množství konzultací spojených s poskytováním sociálně-právní ochrany.
2b	Orgán sociálně-právní ochrany má vhodné materiální vybavení s ohledem na výkon sociálně-právní ochrany na pracovišti i mimo něj. K dispozici je zejména potřebný počet automobilů, mobilních telefonů, notebooků, fotoaparátů a dalších prostředků záznamové techniky pro práci v terénu.
2c	Orgán sociálně-právní ochrany má k dispozici vhodné materiální vybavení pro práci s osobami z cílové skupiny, jimž je poskytována sociálně-právní ochrana (dále jen „klient“), zejména s ohledem na potřeby dětí.
2d	Orgán sociálně-právní ochrany má k dispozici potřebné hygienické zázemí a osobní ochranné pracovní prostředky pro zaměstnance zařazené v orgánech sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany.
3. Informovanost o výkonu sociálně-právní ochrany dětí	
Kritérium	
3a	Orgán sociálně-právní ochrany zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup či jiným vhodným způsobem pravidla a postupy jím vytvořené za účelem naplnění těchto standardů kvality sociálně-právní ochrany při poskytování sociálně-právní ochrany.
3b	Orgán sociálně-právní ochrany má zpracovány informace o rozsahu a podmínkách poskytování sociálně-právní ochrany, a to ve formě srozumitelné cílové skupině. Tyto informace jsou veřejně dostupné.
4. Personální zabezpečení výkonu sociálně-právní ochrany dětí	
Kritérium	

4a	Orgán sociálně-právní ochrany má v rámci stanovené organizační struktury určen počet pracovních míst a zpracované pracovní profily jednotlivých zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany.
4b	Počet zaměstnanců je přiměřený správnímu obvodu orgánu sociálně-právní ochrany. Při výpočtu přiměřeného počtu zaměstnanců orgánu sociálně-právní ochrany je zohledněno kritérium ovlivňující náročnost výkonu sociálně-právní ochrany ve správním obvodu orgánu sociálně-právní ochrany. Základním výchozím kritériem je nejméně 1 zaměstnanec na 800 dětí (osob do 18 let věku), které jsou hlášeny k trvalému pobytu ve správním obvodu orgánu sociálně-právní ochrany. Do počtu pracovníků se započítává vedoucí pracovník adekvátně svému zapojení do práce s klienty.
4c	Orgán sociálně-právní ochrany má v rámci organizační struktury vnitřním předpisem písemně zpracována oprávnění a povinnosti k jednotlivým pracovním pozicím vztahujícím se k výkonu sociálně-právní ochrany, uplatněním specializace zejména pro oblast náhradní rodinné péče, sociální kurately pro děti a mládež a ochrany týraných a zneužívaných dětí a důsledně dbá na to, aby konkrétní pracovní pozice byla vyhrazena výlučně výkonu sociálně-právní ochrany.

Kritérium 4b se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany, je-li jím obecní úřad, krajský úřad, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

5. Přijímání a zaškolování

Kritérium

5a	Každý zaměstnanec zařazený v orgánu sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany splňuje kvalifikační předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka podle zákona o sociálních službách a disponuje zvláštní odbornou způsobilostí na úseku sociálně-právní ochrany.
5b	Orgán sociálně-právní ochrany má písemně zpracována pravidla pro přijímání nových zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany.
5c	Orgán sociálně-právní ochrany přihlásí nového zaměstnance zařazeného v orgánu sociálně-právní ochrany a vykonávajícího sociálně-právní ochranu v právních předpisy stanovených lhůtách ke zkoušce zvláštní odborné způsobilosti.
5d	Orgán sociálně-právní ochrany má písemně zpracována pravidla pro zaškolování nových zaměstnanců vykonávajících sociálně-právní ochranu.
5e	Orgán sociálně-právní ochrany určuje, zda umožní studentům a jiným fyzickým osobám stát se stážisty nebo dobrovolníky na svém pracovišti. Orgán sociálně-právní ochrany umožňuje studentům nebo jiným fyzickým osobám působit jako stážisté nebo dobrovolníci, a to na základě smlouvy a po náležitém proškolení.

Kritérium 5a a 5c se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany, je-li jím Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

6. Profesionální rozvoj zaměstnanců

Kritérium

6a	Vedoucí zaměstnanec orgánu sociálně-právní ochrany zařazený k výkonu sociálně-právní ochrany pravidelně hodnotí podřízené zaměstnance, kteří se podílejí na výkonu sociálně-právní ochrany. Vedoucí zaměstnanec orgánu sociálně-právní ochrany je hodnocen svým přímým nadřízeným minimálně jednou ročně. Hodnocení je zaměřeno zejména na stanovení, vývoj a naplňování osobních profesních cílů a potřeb další odborné kvalifikace.
----	---

6b	Orgán sociálně-právní ochrany má písemně zpracovány individuální plány dalšího vzdělávání jednotlivých zaměstnanců zařazených v orgánu sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany.
6c	Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje průběžné vzdělávání zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany v rozsahu minimálně 6 pracovních dnů za kalendářní rok, a to formou účasti zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany na vzdělávacích kurzech akreditovaných Ministerstvem práce a sociálních věcí. Vzdělávání zaměstnanců zařazených v orgánech sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany vychází z individuálních plánů dalšího vzdělávání a je zaměřeno na rozšíření odborné kvalifikace.
6d	Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje pro zaměstnance zařazené v orgánech sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany, kteří vykonávají přímou práci s klienty, podporu nezávislého kvalifikovaného odborníka.
7. Prevence	
Kritérium	
7a	Orgán sociálně-právní ochrany aktivně vyhledává a monitoruje ohrožené děti. Prokazatelně koordinuje, případně vytváří podmínky pro preventivní aktivity ve svém správním obvodu.
7b	Orgán sociálně-právní ochrany v rámci preventivních aktivit spolupracuje s dalšími fyzickými osobami, právníckými osobami a orgány veřejné moci, zejména s orgány územní samosprávy, pověřenými osobami, poskytovateli sociálních služeb, zástupci škol a školských zařízení, Policií České republiky, Probační a mediační službou, soudem, státním zastupitelstvím, poskytovateli zdravotních služeb, případně dalšími fyzickými osobami, právníckými osobami a orgány veřejné moci zúčastněnými na péči o ohrožené děti podle místních potřeb a podmínek. Všechny uvedené subjekty mohou jako formu spolupráce v rámci výše uvedeného zvolit tým pro děti a mládež.
8. Přijetí oznámení, posouzení naléhavosti a přidělení případu	
Kritérium	
8a	Orgán sociálně-právní ochrany jednotně postupuje při přijetí oznámení případu a jeho evidenci.
8b	Každý případ orgánu sociálně-právní ochrany je posouzen s ohledem na jeho naléhavost.
8c	Každý případ je přidělen konkrétnímu koordinátorovi případu. Koordinátor řídí průběh výkonu sociálně-právní ochrany u daného případu.
8d	Každý zaměstnanec zařazený v orgánu sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany pracuje maximálně s 80 rodinami, v případě kurátora pro děti a mládež se 40 rodinami. V případě práce s osobami pečujícími a osobami v evidenci pracuje maximálně se 40 rodinami.
Kritérium 8d se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany, je-li jím obecní úřad, krajský úřad, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.	
9. Jednání, vyhodnocování a individuální plán ochrany dítěte	
Kritérium	
9a	Při jednání s klientem dodržuje orgán sociálně-právní ochrany základní principy výkonu sociálně-právní ochrany zejména• respektuje individuální přístup ke všem klientům,• vychází z individuálních potřeb každého klienta,• podporuje samostatnost klientů,•

	uplatňuje individuální přístup k potřebám každého klienta,• motivuje k péči o děti,• posiluje sociální začleňování klientů,• důsledně dodržuje lidská práva a základních svobody,• podporuje kontakt s přirozeným sociálním prostředím,• informuje klienta o postupech používaných při výkonu sociálně-právní ochrany.
9b	Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje služby potřebné pro jednání s osobami se specifickými potřebami, nebo má dojednanou spolupráci s fyzickými osobami a právníckými osobami, které tyto služby zajistí externě.
9c	Orgán sociálně-právní ochrany provádí u všech případů, zejména v okamžiku zavedení dítěte do evidence dětí uvedených v § 54 zákona, základní vyhodnocování potřeb dítěte a situace rodiny (dále jen „vyhodnocování“), zaměřené na skutečnost, zda se jedná o dítě uvedené v § 6 a § 54 písm. a) zákona, o dítě uvedené v § 54 písm. b) zákona, nebo o dítě zařazené do evidence dětí z jiného důvodu. Jestliže ze závěru vyhodnocování vyplývá, že se jedná o dítě uvedené v § 6 zákona, provádí orgán sociálně-právní ochrany podrobné vyhodnocování.
9d	Orgán sociálně-právní ochrany zpracovává v případě, kdy provedl podrobné vyhodnocování se závěrem, že se jedná o dítě uvedené v § 6 zákona, individuální plán ochrany dítěte, podle potřeby jej přehodnocuje a následně jej uzavírá.
Kritéria 9c a 9d se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany, je-li jím obecní úřad, krajský úřad, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.	
10. Kontrola případu	
Kritérium	
10a	Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje pravidelnou kontrolu případů.
11. Rizikové a nouzové situace	
Kritérium	
11a	Zaměstnanci zařazení v orgánech sociálně-právní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany jsou připraveni na výskyt rizikových a nouzových situací a jsou prokazatelně seznámeni se situacemi, které mohou nastat v souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany včetně postupů při jejich řešení.
12. Dokumentace o výkonu sociálně-právní ochrany dětí	
Kritérium	
12a	Orgán sociálně-právní ochrany uplatňuje systém zpracování, vedení, evidence a archivace dokumentace, včetně vedení elektronické dokumentace v informačním systému sociálně-právní ochrany dětí o klientech a dalších osobách.
12b	Záznamy orgánu sociálně-právní ochrany jsou vedeny takovým způsobem, aby byly srozumitelné pro klienta.
13. Vyřizování a podávání stížností	
Kritérium	
13a	Orgán sociálně-právní ochrany má zpracována pravidla pro podávání, vyřizování a evidenci stížností v podobě srozumitelné pro všechny klienty.
13b	Orgán sociálně-právní ochrany informuje klienty a další osoby o možnosti podat stížnost, a to způsobem srozumitelným klientům a dalším osobám.
14. Návaznost výkonu sociálně-právní ochrany dětí na další fyzické osoby a právnícké osoby	
Kritérium	

14a	Orgán sociálně-právní ochrany zprostředkovává a doporučuje klientům služby fyzických a právnických osob podle jejich potřeb, a to v souladu s cíli podpory stanovenými v individuálním plánu ochrany dítěte.
14b	Orgán sociálně-právní ochrany se intenzivně věnuje oblasti přípravy na samostatný život u dětí starších 16 let, které se nacházejí v ústavní výchově, v náhradní rodinné péči nebo v péči kurátorů.
Kritérium 14b se nehodnotí u orgánu sociálně-právní ochrany, je-li jím obecní úřad, krajský úřad, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.	